

Leerlingenzorg en ZAT's in het (voortgezet) speciaal onderwijs

Voor scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs is, naast het verzorgen van onderwijs, de leerlingenzorg – gelet op de bijzondere samenstelling van de schoolpopulatie – een belangrijk deel van de dagelijkse werkzaamheden. Scholen geven de leerlingenzorg op verschillende manieren vorm. Dat geldt ook voor de samenwerking met externe instellingen. Circa de helft van de scholen heeft een team van eigen schoolmedewerkers of een intern zorgteam voor het volgen en bespreken van leerlingen. Niet alleen eigen schoolmedewerkers participeren in een intern zorgteam, ook deskundigen van externe instellingen kunnen deelnemen aan besprekingen.

In het (voortgezet) speciaal onderwijs werken veel scholen in multidisciplinaire teams samen met externe instellingen. In hoeverre aan dit soort samenwerkingsverbanden met externe instellingen de term zorg- en adviesteam (ZAT) kan worden verbonden is onduidelijk en een van de onderwerpen van het onderzoek. Het kabinet wil dat alle scholen kunnen beschikken over een goed werkend ZAT waarin structurele samenwerking van het onderwijs met relevante partijen is geborgd. In het speciaal onderwijs is deze ontwikkeling in het schooljaar 2009/2010 een prioriteit geworden. Deze factsheet omvat de belangrijkste resultaten van het eerste onderzoek naar leerlingenzorg en de samenwerking met externe instellingen van scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Commissie voor de begeleiding

Elke school dient volgens de wet over een Commissie voor de Begeleiding (CvB) te beschikken. De meeste scholen (96%) hebben een CvB. Opmerkelijk is dat 4% van de schoollocaties meldt dat de school geen CvB heeft.

Een ruime meerderheid van de CvB's heeft niet alleen een adviesfunctie bij toelating, herindicatie en acute ernstige leerlingproblematiek maar houdt zich ook bezig met kwaliteitsbewaking en met afstemming van, verwijzing en toeleiding naar (externe) hulpverlening.

De samenstelling van de CvB is divers. Een doorsnee CvB bestaat uit een orthopedagoog/psycholoog, een directielid van de vestiging, een schoolmaatschappelijk werker, een jeugdarts en een intern begeleider. Andere specialistische functies komen ook voor maar worden minder vaak genoemd.

De samenstelling van de CvB varieert met de clusters. In cluster 2 bestaat een CvB naast een directielid en een orthopedagoog/psycholoog voor minimaal 70% uit een jeugdarts, schoolmaatschappelijk werker en een logopedist. Bij een groot deel van de scholen maakt ook

een audioloog (88%) en een intern begeleider (60%) deel uit van het team.

Tabel 1 Samenstelling CvB naar instellingen en clusters (in procenten)

	clust 2	clust 3	clust 4	totaal
orthopedagoog/psycholoog	93	96	95	95
(adjunct)directeur	84	95	92	92
smw	84	89	74	*81
school- of jeugdarts (GGD)	82	79	66	73
intern begeleider	60	72	75	72
logopedist	88	59	37	*52
zorgcoördinator	33	52	54	50
fysiotherapeut	47	40	21	*32
leerplichtambtenaar	4	14	38	*25
leerlingbegeleider	11	19	32	24
MEE	4	26	24	23
jeugd-ggz	4	8	31	*19
kinderarts	13	6	25	*16
revalidatiearts	4	27	2	*12
lvg-zorginstelling	4	7	15	11
ergotherapeut	4	18	7	*11
audioloog	63	2	3	*10
WSNS-verband	4	5	16	*10
Swv-VO	0	2	12	*7
KNO-arts	9	0	1	2

(* significant verschil tussen clusters ($p < 0.05$))

Een gemiddeld CvB in cluster 3 is samengesteld uit een directielid, orthopedagoog/psycholoog, schoolmaatschappelijk werker, jeugdarts en een intern begeleider. Een meerderheid van de CvB's heeft ook de beschikking over de inzet van een logopedist (59%) en een zorgcoördinator (52%).

Bij scholen in cluster 4 zien we dat de directie en de orthopedagoog/psycholoog in minimaal 70% van de CvB's worden aangevuld met een intern begeleider (75%) en een schoolmaatschappelijk werker (74%). Een jeugdarts (66%) en een zorgcoördinator (54%) vullen in meer dan de helft van de scholen de CvB aan.

Schoolinterne functies in de leerlingenzorg

Scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs hebben diverse personeelsleden in dienst met taken en functies op het gebied van de leerlingenzorg. We noemen (in aflopende volgorde) de functies die op meer dan de helft van de scholen voorkomen:

- schoolmaatschappelijk werker (87%);
- orthopedagoog/psycholoog (80%);
- intern begeleider (73%);
- vertrouwenspersoon (64%);
- veiligheidscoördinator/preventiemedewerker veiligheid (58%);
- logopedist (53%).

Scholen in cluster 2 beschikken vaker dan gemiddeld over counselors, schoolmaatschappelijk werkers, psychologisch assistenten, logopedisten, fysiotherapeuten, KNO-artsen en audiologen. In cluster 3 zijn trajectbegeleiders, logopedisten, fysiotherapeuten, ergotherapeuten, revalidatieartsen en veiligheidscoördinatoren oververtegenwoordigd en mentoren en KNO-artsen juist ondervertegenwoordigd. Scholen in cluster 4 hebben significant vaker mentoren in dienst, terwijl trajectbegeleiders, counselors, schoolmaatschappelijk werkers, psychologisch assistenten, logopedisten, fysiotherapeuten, ergotherapeuten, audiologen, revalidatieartsen en veiligheidscoördinatoren minder vaak in dienst zijn.

Scholen met alleen een so-afdeling beschikken vaker over een intern begeleider, logopedist, fysiotherapeut en KNO-arts. Scholen met alleen een vso-afdeling hebben vaker dan gemiddeld zorgcoördinatoren, mentoren, trajectbegeleiders en leerlingbegeleiders in dienst. Op

scholen met beide afdelingen zijn intern begeleiders, trajectbegeleiders, logopedisten, fysiotherapeuten, ergotherapeuten en veiligheidscoördinatoren oververtegenwoordigd.

Tabel 2 Schoolinterne functies in leerlingenzorg naar clusters (in procenten)

	clust 2	clust 3	clust 4	totaal
smw'er	100	91	80	*87
orthopedagoog/psycholoog	92	81	76	80
intern begeleider	64	83	69	73
vertrouwenspersoon	60	68	62	64
veiligheidscoördinator	59	70	49	*58
logopedist	75	69	37	*53
fysiotherapeut	71	71	26	*48
psychologisch assistent	62	53	39	*47
zorgcoördinator	37	29	44	38
mentor	15	19	49	*34
trajectbegeleider	33	51	21	*33
dyslexiespecialist	43	24	36	33
remedial teacher	15	22	27	24
ergotherapeut	17	46	9	*23
leerlingbegeleider	15	20	24	22
andere medisch specialist	12	21	18	19
KNO-arts	39	2	10	*11
kinderarts	13	12	5	9
audioloog	40	5	3	*8
revalidatiearts	0	17	0	*6
counselor	20	1	0	*3

(*) significant verschil tussen clusters ($p < 0.05$)

Intern zorgteam

Circa de helft van de scholen (54%) heeft (naast de CvB) een team van eigen schoolmedewerkers of een intern zorgteam voor het volgen en bespreken van leerlingen. De resterende helft heeft dat niet. Er is geen onderscheid tussen clusters en afdelingen in de beschikking over een intern zorgteam.

Niet alleen de eigen schoolmedewerkers participeren in het interne zorgteam, ook deskundigen van externe instellingen kunnen deelnemen aan besprekingen. Dat gebeurt bij 65% van de interne zorgteams. Bij 21% van de interne zorgteams nemen geen externe deskundigen deel en bij 14% is dit onbekend.

In de helft tot tweederde van de interne zorgteams nemen de jeugdarts, medewerkers van MEE, schoolmaatschappelijk werk, leerplichtzaken van de gemeente, de jeugd-ggz en het bureau jeugdzorg – overwegend op verzoek – deel. Bij circa een derde van de interne zorgteams worden – eveneens naar gelang de behoefte – medewerkers van het UWV, het REC, de overige jeugdzorg en de lvg-zorg uitgenodigd.

Schoolmaatschappelijk werk

Het schoolmaatschappelijk werk kan een belangrijke bijdrage leveren aan goede en passende zorg in en rond het onderwijs. In het (voortgezet) speciaal onderwijs heeft een meerderheid van de scholen (72%) een of meer uren schoolmaatschappelijk werk. Een vijfde (17%) heeft geen schoolmaatschappelijk werk en 11% van de respondenten weet het niet.

Het aantal beschikbare uren schoolmaatschappelijk werk varieert van 1 tot 80 uur per week. Het gemiddelde is 16,7 uur en de helft van de scholen heeft 1 tot 14 uur per week. Scholen in cluster 4 hebben een hoger aantal uren schoolmaatschappelijk werk beschikbaar (gemiddeld 20,8 uur per week), scholen in clusters 2 en 3 een lager aantal (14,9 en 12,0 uur per week).

Voor 65% van de scholen met schoolmaatschappelijk werk voldoet het aantal uren, bij 30% zou het aantal uur naar eigen zeggen verhoogd moeten worden.

Sociale veiligheid in en om de school

Bij 39% van de scholen heeft de school geformaliseerde afspraken met de politie over de handhaving van veiligheid in en om de school. Bij scholen in cluster 4 (54%) en bij scholen met alleen een vso-afdeling (54%) is dat aanmerkelijk vaker het geval, bij de andere clusters en afdelingen minder vaak. Bij de meeste scholen (91%) wordt een gedragslijn gehanteerd bij de aanpak van pesten, geweld en discriminatie.

De leerlingenzorg en het veiligheidsbeleid zijn op 85% van de scholen op elkaar afgestemd. In cluster 4 geldt dat voor bijna alle scholen (95%). In de andere clusters komt dit minder vaak voor maar de afstemming en samenhang geldt nog steeds voor een meerderheid (circa 75%) van de scholen.

Multidisciplinair casusoverleg / ZAT

Ook in het (voortgezet) speciaal onderwijs werken veel scholen in multidisciplinaire teams samen met externe instellingen. Het casusoverleg vormt daar een hoofdbestanddeel van. Minder bekend is hoe deze vorm van multidisciplinair samenwerken op of buiten de school is georganiseerd. Bij het achterhalen van het percentage scholen dat over een ZAT of vergelijkbaar multidisciplinair casusoverleg beschikt of toegang tot een bovenscholings multidisciplinair casusoverleg heeft, is rekening gehouden met het feit dat ZAT als term voor multidisciplinair casusoverleg in het (voortgezet) speciaal onderwijs (nog) niet breed is ingevoerd.

Een ZAT is een multidisciplinair team van professionals uit het (speciaal) onderwijs, het welzijnswerk, de jeugdzorg, de (geestelijke) gezondheidszorg en de politie die structureel samenwerken om kinderen en jeugdigen met (vermoedens van) emotionele, gedrags-, ontwikkelings- en/of schoolleerproblemen en hun gezinnen en scholen te ondersteunen. Het ZAT is ingebed in de zorgstructuur van de school en sluit aan bij de leerlingenzorg van het onderwijs.

De professionals in het ZAT beoordelen snel en vakkundig signalen van leerkrachten die wijzen op de behoefte aan extra zorg voor een leerling. Het ZAT biedt zelf directe ondersteuning en/of activeert zo effectief mogelijk de juiste hulp en ondersteuning voor de leerling, zijn ouders en docenten en stemt deze hulp af op de geboden (speciale) onderwijszorg. De ZAT's richten zich tevens op vroegsignalering en de inzet van preventieve programma's in en om de school.

Zeven van iedere tien scholen (71%) rapporteren dat zij een vorm van multidisciplinair casusoverleg met externe instellingen hebben. De resterende 29% heeft geen multidisciplinair casusoverleg maar een gedeelte hiervan (6 procentpunten) meldt wel met de oprichting ervan bezig te zijn.

Bij 29% van de scholen wordt het multidisciplinair casusoverleg gevormd door de CvB en externe instellingen, bij 13% door het interne zorgteam en externe instellingen, en bij 12% door de CvB, het interne zorgteam en externe instellingen. Een vijfde van de scholen (17%) meldt dat er een andere vorm van multidisciplinair casusoverleg wordt gevoerd waarin de CvB en het interne zorgteam ontbreken.

Er is geen samenhang tussen de beschikking over en verschillende vormen van een multidisciplinair casusoverleg enerzijds en clusters en afdelingen anderzijds.

In het vervolg van deze factsheet spreken we over ZAT als we daarmee ook vergelijkbare multidisciplinaire casusoverleggen met externe instellingen bedoelen.

In het onderzoek is nagegaan of de huidige praktijk van multidisciplinair werken qua organisatievorm voldoet. Voor 76% van de scholen wordt de huidige praktijk van multidisciplinair samenwerken in een ZAT voortgezet, verder ontwikkeld of de voorbereiding ervan ter hand genomen. Voor 14% is het duidelijk dat er in de huidige praktijk geen multidisciplinaire samenwerking met externe instellingen is en er in de toekomst ook geen behoefte aan een ZAT bestaat. Tien procent heeft geen duidelijk beeld van de toekomst.

In het denken over de toekomstige vorm van multidisciplinair samenwerken met externe instellingen sluiten scholen vooral aan bij de bestaande interne organisatievormen van leerlingenzorg, in het bijzonder bij de CvB of het interne zorgteam. Een meerderheid van de scholen (55%) kent een rol in de organisatie van een ZAT toe aan de CvB en in mindere mate aan de interne zorgteams (31%).

Functies van het ZAT

Aan de ondervraagde scholen is een lijst van 21 mogelijke functies van het ZAT voorgelegd. Er tekent zich op die manier een top vijf af van functies die door het ZAT in (zeer) hoge mate worden vervuld:

- afstemming van (externe) hulpverlening op de speciale onderwijszorg (50%);
- bijdragen aan handelingsplannen voor leerlingen (44%);
- nadere verkenning van problemen van leerlingen/ouders (41%);
- interdisciplinaire probleemanalyse van ingebrachte casussen (40%);
- advisering en consultatie van schoolfunctionarissen (40%).

Buiten deze top vijf, bij circa een kwart tot een derde van de ZAT's, vervullen ZAT's in (zeer) hoge mate andere functies.

Een van de functies van het ZAT hangt nadrukkelijk samen met de leeftijd van de leerlingen. Het betreft de voorbereiding op arbeid, al dan niet met extra ondersteuning vanuit de Wajong. Op 57% van de scholen met een vso-afdeling (so/vso-scholen en vso-scholen tezamen) vervult het ZAT hierin in enige tot (zeer) hoge mate een taak.

Huidige doelstellingen en taken van het ZAT

Weinig ZAT's in het (voortgezet) speciaal onderwijs (12%) hebben de doelstellingen van het ZAT samen met de deelnemende partijen in een convenant vastgelegd. Zes van iedere tien ZAT's (63%) hebben geen convenant hierover opgesteld en 23% weet niet of dergelijke afspraken bestaan.

Bij een kwart (27%) zijn de taken van de meeste of alle deelnemers aan het ZAT schriftelijk vastgelegd, bij 54% is dat (nog) niet gebeurd en 19% weet het niet.

Naar het oordeel van 46% van de scholen met een ZAT zijn alle deelnemende partijen in het ZAT goed op de hoogte van elkaars verantwoordelijkheden. Bij 33% van de ZAT's zijn de meeste deelnemers van elkaars verantwoordelijkheden goed op de hoogte. Zes van iedere tien scholen (61%) zijn (zeer) tevreden over de mate waarin de deelnemers van het ZAT hun doelen waarmaken binnen de gemaakte afspraken. Drie procent is daarover juist ontevreden, 20% is verdeeld in zijn oordeel en 14% heeft geen oordeel.

Organisatorische kenmerken ZAT

Het voorzitterschap van het ZAT is op 38% van de scholen in handen van een directielid. De zorgcoördinator en de orthopedagoog zijn bij 14% en 11% van de scholen voorzitter. Een vertegenwoordiger van een externe instelling is bij 9% voorzitter, de intern begeleider bij 7% en iemand anders bij 6%.

In het (voortgezet) speciaal onderwijs beschikt 35% van de ZAT's over een privacyreglement. De helft (47%) heeft geen reglement en 15% weet niet of er een dergelijk privacyreglement bestaat.

Ruim de helft van de ZAT's (58%) vraagt ouders, leerlingen of andere betrokkenen voorafgaande aan de casusbespreking toestemming tot bespreking van de leerling in het ZAT. Dertig procent vraagt geen toestemming voor bespreking, van de resterende 12% is het onbekend.

De meerderheid van de ZAT's (54%) beschikt niet over een klachtenregeling voor ouders of leerlingen. Ruim een kwart (29%) heeft er wel een.

Een gemiddeld ZAT in het (voortgezet) speciaal onderwijs is beschikbaar voor 139 leerlingen. Dit cijfer noemen we bereik. De helft van de scholen heeft een ZAT dat werkt voor 6 tot 108 leerlingen.

Het bereik van een ZAT is het kleinst bij scholen met alleen een so-afdeling waar een ZAT beschikbaar is voor 113 leerlingen, gevolgd door scholen met alleen vso-afdeling (117) en scholen met beide afdelingen (179). Voor de clusters 3 en 4 bedraagt het gemiddelde bereik respectievelijk 170 en 119.

Deelnemers aan het ZAT

Het Nederlands Jeugdinstituut hanteert voor de samenstelling van het casuïstiekoverleg in de ZAT's in het po, vo en mbo een referentiemodel. In dat model

worden instellingen genoemd die vaste partner zijn van het ZAT. Zij brengen vanuit hun eigen invalshoek/sector specifieke expertise in. Voor het (voortgezet) speciaal onderwijs bestaat er nog geen referentiemodel voor het ZAT. Dit onderzoek bevat belangrijke aanwijzingen voor de gewenste samenstelling, zij het dat er aanzienlijke variatie is tussen én binnen clusters.

Van de externe instellingen in het ZAT nemen de jeugdgezondheidszorg, het (school)maatschappelijk werk, de leerplichtambtenaar en het bureau jeugdzorg in 50% tot 64% van de ZAT's deel, al dan niet als vaste partner. Van de overige externe instellingen zijn in circa 40% van de ZAT's de politie, MEE en de jeugd-ggz deelnemer. De participatiecijfers van de overige instellingen variëren van 7% tot 30%.

Een ZAT in cluster 3 bestaat op een meerderheid van de scholen uit de jeugdgezondheidszorg, maatschappelijk werk en MEE. In cluster 4 bestaat minimaal de helft uit de jeugdgezondheidszorg, leerplichtambtenaar, bureau jeugdzorg, maatschappelijk werk, politie en de jeugd-ggz.

ZAT's van scholen met alleen een so-afdeling bestaan voor meer dan de helft uit de jeugdgezondheidszorg en het maatschappelijk werk. ZAT's van scholen met alleen een vso-afdeling bestaan voornamelijk uit de leerplichtambtenaar, bureau jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg en de politie. Op scholen met beide afdelingen is het ZAT samengesteld uit de jeugdgezondheidszorg, maatschappelijk werk, leerplichtambtenaar, politie en bureau jeugdzorg.

Het UWV en de RMC richten zich – gelet op de leeftijd van de doelgroep – nadrukkelijk op leerlingen in een vso-afdeling. Het UWV participeert in 23% van de ZAT's op scholen met een vso-afdeling tegen gemiddeld 16% op alle scholen met een ZAT. De RMC neemt aan 10% van de ZAT's op scholen met een vso-afdeling deel tegen 7% van de ZAT's op alle scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs.

Naast externe instellingen nemen ook functionarissen van de school zelf deel aan de casusbesprekingen van het ZAT. Bij 77% is dat de orthopedagoog of psycholoog van de school. Daarnaast is een directielid van de school (71%) bij de meeste ZAT's vertegenwoordigd, evenals een schoolmaatschappelijk werker (66%). Intern begeleiders nemen bij 58% van de ZAT's deel aan de casusbesprekingen. De zorgcoördinator (51%) en een logopedist (49%) zijn in ongeveer de helft van de ZAT's aanwezig.

Tabel 3 Samenstelling ZAT's naar instellingen en clusters (in procenten)

	cluster 3	cluster 4	totaal
jeugdgezondheidszorg	60	66	64
maatschappelijk werk	56	55	56
leerplichtambtenaar	43	66	*54
bureau jeugdzorg	41	60	*50
politie	38	55	*44
MEE	52	37	40
jeugd-ggz	26	50	*39
REC-4	27	32	30
overige jeugdzorg	14	29	22
lvg-zorg	21	23	21
UWV	29	12	*16
REC-3	27	9	*15
REC-2	17	8	14
verslavingszorg	2	20	*11
justitiële jeugdrichting	7	13	11
jeugdzorg plus	6	14	10
RMC	5	9	7

(*) significant verschil tussen clusters ($p < 0.05$)

Borging van de samenwerking

Om te zorgen dat de samenwerking tussen partners in het ZAT goed en zorgvuldig verloopt, is het belangrijk dat samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd. Van de deelnemende partners van het ZAT heeft 10% tot 38% schriftelijke afspraken gemaakt over hun inzet. Deze percentages liggen ver onder de cijfers van het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs waar de respectieve percentages variëren van 19% tot 73% en van 15% tot 62%.

Tabel 4 Schriftelijke afspraken over deelname naar samenwerkende instellingen (in procenten)

maatschappelijk werk	38
jeugdgezondheidszorg	36
REC-4	19
leerplichtambtenaar	17
lvg-zorg	17
bureau jeugdzorg	16
MEE	16
jeugd-ggz	13
politie	13
overige jeugdzorg	10

Het maatschappelijk werk (38%) en de jeugdgezondheidszorg (36%) maken het vaakst schriftelijke afspraken. Op afstand met circa 20% volgen de REC's in de drie clusters 2, 3 en 4. Bij de overige partijen ligt het percentage schriftelijke samenwerkingsafspraken lager.

Onderwijs/zorgarrangementen

Scholen kunnen hun leerlingen speciaal onderwijs bieden met een vorm van gespecialiseerde jeugdzorg (lvg-zorg, jeugdzorg, jeugd-ggz) of gehandicaptenzorg en/of lokaal gefinancierde hulp (bijvoorbeeld opvoedingshulp, kinderopvang/bso). We noemen dit een combinatieprogramma of onderwijs/zorgarrangement (oza). In een oza werken het (voortgezet) speciaal onderwijs en de jeugdzorg structureel samen in een afgestemd of integraal programma voor specifieke leerlingen of groepen leerlingen.

Zes van iedere tien schoolvestigingen (61%) bieden een of meer oza's aan. Dertig procent biedt geen oza's aan en 8% weet niet over welke mogelijkheden de school beschikt.

Het aantal samenwerkingsarrangementen varieert van één tot zes met een gemiddelde van twee oza's per school.

Uitvoering programma's en activiteiten buiten school

Van de scholen verbonden aan REC cluster 4, meldt 66% dat zij een bijdrage leveren aan de uitvoering van Op de Rails en 60% bij Herstart.

Het merendeel van de scholen met een vso-afdeling in cluster 4 (67%) levert geen bijdrage aan de uitvoering van gedrags- en/of lesprogramma's bij de reboundvoorzieningen in het voortgezet onderwijs. Een derde (33%) doet dit wel. Daarvan verzorgt 19% zowel het gedrags- als het lesprogramma en 13% een van beiden.

Deelname aan netwerken

Een minderheid van de scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs (39%) neemt deel aan lokale of regionale netwerken gericht op de zorg of hulpverlening aan jongeren, zoals het RMC-netwerk/netwerk voortijdig schoolverlaten, Wajong-netwerk, veiligheid-/justitienetwerk of CJG-netwerk. De helft neemt niet deel (52%) en 9% weet het niet.

Bestuurlijk overleg met gemeenten

Tweederde van de scholen of schoolbesturen (65%) voert periodiek bestuurlijk/ambtelijk overleg met de (belangrijkste) gemeente(n) in het werkgebied van de school. Twaalf procent voert geen overleg en bij 23% van de scholen is dat onbekend.

De belangrijkste overlegthema's met gemeenten zijn het anticiperen op de invoering van passend onderwijs, het

leerlingenvervoer, de aanpak van (problematisch) schoolverzuim en de samenwerking met het regulier onderwijs over het bieden van een continuüm van zorg in dat regulier onderwijs, zoals de bijdrage aan de reboundvoorzieningen en het verzorgen van (preventief) ambulante begeleiding door het REC. Bij circa de helft van de scholen staan ook de afstemming op het veiligheidsbeleid en de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt op de agenda.

Colofon en verantwoording

drs. Paolo van der Steenhoven (Nederlands Jeugdinstituut)
 prof. drs. Dolf van Veen (CAOP, ambassadeur Samenwerken voor de Jeugd voor de ministeries van OCW en VWS en de VNG)

Landelijk Steunpunt ZAT, Nederlands Jeugdinstituut
 Postbus 19221 3501 DE Utrecht
 T: 030 230 6481
 E: infozat@nji.nl W: www.zat.nl

De resultaten in de factsheet zijn afgeleid uit de antwoorden uit schriftelijke en digitale vragenlijsten van de monitor. Het onderzoek vond plaats in het najaar 2010 en voorjaar 2011. Aan het onderzoek hebben 184 van de 509 vestigingen voor (voortgezet) speciaal onderwijs in REC-clusters 2, 3 en 4 deelgenomen. De respons is een getrouwe afspiegeling voor de volgende kenmerken: cluster, afdeling (so/vso), vestigingsgrootte gemeten in leerlingaantallen en de spreiding van scholen over provincies en grootstedelijke regio's.

De volledige *Monitor 2010: Leerlingenzorg en ZAT's in het (voortgezet) speciaal onderwijs* vindt u binnenkort op onze website www.zat.nl.

Overname van gegevens is met bronvermelding toegestaan.
